

Хомутенко В.П.

к.е.н., професор кафедри фінансів

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

Хомутенко А.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

ПЕРЕДУМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ В УКРАЇНІ

Рух України у напрямку інтеграції в європейське співтовариство, пов'язаний з демократизацією суспільства, реалізацією політичних та соціально-економічних перетворень, передумовив здійснення прогресивних заходів щодо поступового приведення державного управління до рівня європейських стандартів, забезпечення діяльності органів влади як єдиного злагодженого механізму. В сучасних умовах реформування соціально-економічного життя країни відбувається зміна цілей управління публічними фінансами у напрямку підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, забезпечення суспільства якісними соціальними послугами, досягнення відкритості діяльності органів, наділених владними повноваженнями. У цьому зв'язку важлива роль відводиться державному фінансовому контролю, який є важливою функцією усього процесу управління.

Нераціональність, незаконність і неефективність бюджетних видатків та необхідність посилення відповідальності розпорядників бюджетних коштів обумовлюють необхідність вдосконалення форм і методів державного фінансового контролю. За таких умов особливого значення набуває питання розвитку та вдосконалення такої форми фінансового контролю як державний фінансовий аудит. Зауважимо, що державний фінансовий аудит, який зародився в зарубіжних країнах як результат закономірного процесу розвитку фінансової

системи держави, в свою чергу, є фактором, здатним її реформувати з метою підвищення ефективності управління публічними фінансами. Шляхом проведення аудиту здійснюється зовнішній державний фінансовий контроль, метою якого є – надання незалежної та об’єктивної оцінки ефективності й законності використання державних коштів, спрямованих на досягнення поставлених соціально-економічних цілей та задач. Такий аудит в Україні проводиться органами Рахункової палати. Однак, нормативно цей контролюючий орган не уповноважений на проведення державного фінансового аудиту [1]. Разом з тим, Державна фінансова інспекція, відповідно до Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [2], наділена правом проведення державного фінансового аудиту.

Слід зазначити, що виділяють наступні напрямки державного фінансового аудиту Держфінінспекції: державний фінансовий аудит бюджетних програм, державний фінансовий аудит місцевих бюджетів, державний фінансовий аудит суб’єктів господарювання державного сектору економіки, державний фінансовий аудит бюджетних установ [1]. Таку класифікацію видів державного фінансового аудиту здійснено за об’єктом контролю (дослідження), що дає можливість розмежування функцій контролюючого органу та забезпечення цілісності вивчення проблемних питань (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика видів державного фінансового аудиту

Вид аудиту	Об’єкт	Підконтрольні суб’єкти	Мета аудиту
Державний фінансовий аудит виконання місцевих бюджетів [2]	Бюджет АРК, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування, бюджети територіальних	Органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації	Оцінювання стану формування й рівня виконання місцевого бюджету, установлення причин, що негативно впливають на виконання місцевого бюджету і визначення

	громад (сіл, селищ, міст та їх об'єднань)		шляхів удосконалення управління бюджетними коштами
Державний фінансовий аудит суб'єктів господарювання [3]	Витрачання суб'єктом господарювання державних та комунальних коштів та/або майна	Суб'єкти господарювання всіх форм власності що отримують кошти з бюджетів усіх рівнів і державних фондів або використовують державне чи комунальне майно	Встановлення законності та ефективності використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку та достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю суб'єктів господарювання державного сектору економіки, а також інших суб'єктів господарювання
Державний фінансовий аудит діяльності бюджетних установ [4]	Діяльність бюджетних установ	Бюджетні установи	Запобігання фінансовим порушенням і забезпечення достовірності фінансової звітності бюджетних установ
Державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм [5]	Бюджетні програми	Виконавці бюджетних програм	Визначення ефективності використання бюджетних коштів для реалізації запланованих цілей та встановлення факторів, які цьому перешкоджають

З таблиці видно, що кожен вид державного фінансового аудиту передбачає перевірку лише тих підконтрольних суб'єктів, які мають конкретно визначений аудитом об'єкт. Об'єднує зазначені види аудиту лише загальна мета – запобігання фінансовим порушенням з боку суб'єктів, що використовують

бюджетні кошти та/або майно. Разом з тим, при здійсненні державного фінансового аудиту важлива роль відводиться встановленню ефективності їх використання. Так, основним напрямком державного фінансового аудиту, який забезпечує не лише законність використання коштів, а й ефективність і раціональність їх використання для досягнення поставлених цілей є державний фінансовий аудит бюджетних програм. Зауважимо, що впровадження в контрольну практику аудиту бюджетних програм пов'язано з переходом на нові моделі формування бюджету, застосуванням програмно-цільового методу у бюджетному процесі, запровадженням бюджетування, яке орієнтоване на результат. Таким чином, бюджетні програми в Україні стали основним механізмом перерозподілу коштів державного та місцевих бюджетів, тож контроль за витрачанням бюджетних коштів у рамках певних затверджених програм набуває актуальності. Крім того, необхідність застосування державного фінансового аудиту бюджетних програм в Україні, зокрема, зумовлена наступними факторами: слабкою фінансовою дисципліною, яка спричиняє нецільове використання коштів, залучених на виконання бюджетних програм та недоліками в організації виконання бюджетних програм, що не сприяє досягненню запланованих цілей [8].

Підсумовуючи, варто зазначити, що використання програмно-цільового методу у бюджетному процесі обумовило проведення державного фінансового аудиту бюджетних програм, роль якого в системі управління публічними фінансами постійно зростає.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про Рахункову палату» від 11.07.1996р. № 315/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/315/96-%D0%B2%D1%80>

2. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993р. № 2939-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>

3. Аудит. (Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту). / За ред. проф. Немченко В.В., Редько О.Ю., Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 540 с.

4. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів» від 12.05.2007р. № 698 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=698-2007-%EF>.

5. Наказ Мінфіна «Про затвердження Методики проведення Державною фінансовою інспекцією України, її територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання» від 26.06.2014р. № 728. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0826-14>

6. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту діяльності бюджетних установ» від 31.12.2004р. № 1777 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1777-2004-%D0%BF>.

7. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм» від 10.08.2004р. № 1017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1017-2004-%D0%BF>.

8. Федченко Т.В. Система державного аудиту ефективності виконання бюджетних програм : дис. ... кандидата економічних наук : 08.00.08 / Федченко Тетяна Володимирівна. – Донецьк, 2011. – 274 с.